

ציצית

[א]

לבישת ציצית או הנחת תפילין

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: (במדבר פרק טו, לח)

קדימת ציצית לתפילין

כתב הנמו"י (הלכות קטנות ציצית יב, א) וז"ל, וכבר נשאלתי על המניח תפילין והמתעטף בשחרית איזה מקדים, ונראה שראוי להקדים מצות ציצית ששקולה כנגד כל המצות, ועוד שהיא תדירה יותר, שנוהגת בין בחול בין בשבת בין ביום טוב, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. וכן מצאתי לרב רבינו יונה זצק"ל בספר היראה. ומ"מ אותם שמתעטפים בטלית גדולה, כיון שאין דרך להתעטף אלא אחר כל המלבושים ושנתנו מקטוריהם בראשיהם, מצות תפילין באה לפניו תחלה ומברכין עליהם תחלה, לפי שאין מעבירין על המצות.

וצ"ע למה משום אין מעבירין על המצות אם לא יניח תפילין ראשון. ושו"ר בב"י (סימן כה) שהק' כן וז"ל, איני מבין דבריו היאך באה מצות תפילין לפניו על ידי שלבש כל מלבושיו ושנתן מקטורין בראשו, לשאם יאחר הנחתם לעטיפת ציצית יהיה מעביר על המצות. ובספר דרכי משה (אות א) כתב ליישב שהרי מניח תפילין על זרועו, ואם מניח תפילין קודם שלובשו מלבושיו הרי התפילין קודמין.

חילוק בין טלית קטן לטלית גדול

ועל פי דברי הנמו"י אלה פסק הרדב"ז (ח"ו סי' ב אלפים רס) שתפילין קודם לטלית גדול, וז"ל מי שאינו לובש טלית קטן ראוי לו להקדים מצות ציצית ואח"כ תפילין, ומי שהוא רגיל בטלית קטן תחת מלבושיו ראוי לו להקדים הטלית הקטן ואח"כ התפילין ואח"כ הטלית הגדול אשר מתכסה בו ראשו וגופו. וכן ראיתי נוהגין קצת בצפת תוב"ב, ויפה הם נוהגין לפי הסוד. ושוב ראיתי סמך למנהגם ממה שכתב הנמו"י וכו', וכן אני נוהג. ובשעה שאני מברך על הטלית הגדול אני מכוין לפטור גם את הטלית הקטן לפי שאני לובש אותו קודם שיאיר היום תחת המלבושים כולם.

ועי' בב"י שהביא דברי הזוהר הק' (סוף פרשת במדבר קכ, ב) וז"ל בשעתא דבר נש קאים בעי לדכאה גרמיה בקדמיתא, לבתר יקבל עליה האי עול לפרשא על רישיה פרישו דמצוה, לבתר אתקשר קישורא דיחודא דאינהו תפילין. וכתב ששמע בשם גדולי מקובלי ספרד (אולי התכוון להרדב"ז) שמי שאין לו טלית קטן ודאי יניח טלית ואח"כ תפילין, אבל מי שלבש טלית קטן יניח תפילין תחלה ואח"כ יתעטף בטלית גדול, ונותנים טעם לשבח שהרי כיון שלבשו טלית קטן ואח"כ הניחו תפילין הרי כבר קיימו דברי הזוהר, ואם היו רוצים לקרות ק"ש ותפלה בלא עטיפת טלית אחר היו רשאים, שהרי כבר מצות ציצית ותפילין עליהם, ואם אח"כ מתעטפים

בטלית אחר או בכמה טליתות אינם ענין למצות תפילין, אבל כתב שנהגו העולם להתעטף בציצית תחלה.

וכן נפסק בשו"ע (או"ח כה, א) וז"ל, אחר שלבש טלית מצוייץ יניח תפילין, שמעלין בקודש. והמניחין כיס התפילין והטלית לתוך כיס אחת, צריכין ליזהר שלא יניחו כיס התפילין למעלה, כדי שלא יפגע בהם תחלה ויצטרך להניחם קודם הטלית כדי שלא יעבור על המצוה. וכתב הרמ"א שאם תפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפילין וכשמביאים טלית, מעטפו.

תדיר ושאינו תדיר

ובשו"ת שאגת אריה (סי' כח) מביא דברי הנמו"י שציצית נחשב לתדיר ותמה עליו, שהרי דעת ר"פ אפילו כסות יום פטור מן הציצית בלילה, נמצא דאין מצות ציצית נוהג כלל בלילה, אבל תפילין דעת ר"פ שמן התורה נוהג בלילה אלא שרבנן גזרו עלה משום שמא ישן בהן, הרי דמצות תפילין תדירה ממצות ציצית שאינה נוהגת בלילות מה"ת ותפילין מה"ת נוהג בלילה. ואי משום דציצית נוהג בשבת ויו"ט משא"כ תפילין, הא מה שנוהג בלילות משא"כ בציצית הוא יותר תדירה מהא דשבת ויו"ט של ציצית.

תדיר ומקודש

ואפילו אי נימא דהלכה כמ"ד כסות יום חייב בציצית אפילו בלילה ותפילין אינו נוהג מה"ת בלילה, מ"מ אין לציצית דין קדימה על תפילין דהא תפילין דבר שבקדושה הן משא"כ ציצית, כדאמר' במגילה (כו, א) דציצית נחשב לתשמיש מצוה דנזרקין, ונרתיק של תפילין ורצועותיהן נחשב לתשמיש קדושה דנגנזין, ובבבחים (פט, א) תנן כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו, ובגמ' (צ, א) איבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהן קודם ולא איפשטא, ופסק הרמב"ם (פ"ט מה' תמידין ומוספין) היו לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהן שירצה.

וא"כ כיון דלכ"ע אין לציצית קדימה של תפילין אפילו את"ל דציצית תדירי הא תפילין קדישי וה"ל תדיר ומקודש ואיזה מהן שירצה יקדים, הרי ראוי להקדים תפילין לציצית, דאי תפילין תדירי מציצית ה"ל תדיר ומקודש וקדמי לציצית, ואפילו את"ל דציצית תדירי מתפילין מ"מ תפילין קדישי וה"ל תדיר ומקודש ואיזה שירצה יקדים, ואי מקדים תפילין לציצית לא עבר על שורת הדין, אבל אי מקדים ציצית לתפילין הרי למ"ד לילה זמן תפילין הוא וכסות יום פטור מן הציצית בלילה הוי ליה תפילין תדיר ומקודש משא"כ בציצית, ועושה דלא כהלכה.

מעלין בקודש

ועל הא דכתבו הטעם דמעלין בקודש, כתב השאג"א דלא שייך לכאן, דמיירי שמעלין מקדושה קלה לקדושה חמורה ממנה, אבל בשני דברים כל המקודש מחבירו קודם לו, וכ"ש מקודש ואינו מקודש כמו ציצית ותפילין דמקודש קודם.

האם ציצית הוי מצוה חיובית

עוד העיר השאג"א שאפילו את"ל דציצית מקרי תדיר, ואפי' את"ל דתדיר ומקודש תדיר קודם, לא דמי לשלמים וחטאת דאת"ל תדיר קודם למקודש שלמים קדמי לחטאת, דשאני שלמים נהי דעיקרן אינו של חובה כמו חטאת שמחוייב להביא בע"כ, אבל שלמים אי בעי לא נדר ונדב כלל, מ"מ בסופן לאחר שהקדיש חובה עליו להקריבן בע"כ, אבל ציצית לעולם אינו חובה עליו ללבוש טלית בת חיובא כדי לקיים מצות ציצית, וה"ל דבר הרשות לגמרי דלא ילבוש ולא יעשה ציצית, א"כ אין לה דין קדימה על מצוה אחרת של חוב.

וליישב דברי הנמו"י י"ל דס"ל שגם בציצית אחרי שלבוש בבגד יש לו חיוב גמור להטיל בו ציצית, שהרי גם בשלמים אינו חייב לנדר, אבל אם נדר חייב להקריבו בבית המקדש.

וכן מבואר בהגהת הגרע"א (או"ח סי' יא) שהק' כיון דכלאים בציצית שרי מה לי דהציצית הם כלאים עם הבגד, מה לי דהבגד עצמו כלאים, ונימא דהבגד כלאים יכולים להטיל בו ציצית וללבושו לקיים מצות ציצית, דעשה דחי ל"ת. ותי' דמן הראוי דעשה דציצית לא לדחה ללאו דכלאים, דשאני בעלמא דהוי עשה דחיובא דמוטל עליו לעשותו, אבל עשה דציצית דאין החיוב עליו ללבוש טלית בת ד' כנפות ולהטיל ציצית. א"כ אמאי דחי העשה לל"ת דכלאים. אלא דלמש"כ המרדכי דאין איסור ללבוש טלית בלי ציצית, אלא כשהוא לובש בו חל עליו המצוה להטיל ציצית. ומה"ט בלא נמצאו ציצית בעיר, וכן בשבת דא"י להטיל בו ציצית, מותר מה"ת ללבוש בלא ציצית. א"כ שפיר אמרינן דעשה דציצית דחי ללאו דכלאים, דאם יהיה הדין דלא לדחי לא יטיל בו ציצית, ומ"מ יהא מותר ללבוש בלא ציצית ושוב מבטל העש, דכבר חל עליו העשה דציצית ודחי לל"ת דכלאים. וכ"ז אם הבגד בעצמותו אינו כלאים אלא דהציצית הם כלאים להבגד, דאם לא ידחה העשה לל"ת, ילבישנו בלא ציצית, אבל אם הבגד בעצמותו כלאים ל"ש לומר דלדחי העשה לל"ת, דהא אם לא דחי. א"א כלל ללבושו, כיון דהבגד כלאים בעצמותו ממילא לא חל עליו העשה כלל.

ברכת ציצית מעומד

ועל דרך זה כתב הגרע"א לענין "עמידה" במצות ציצית, דהנה כתוב בשו"ע (או"ח ח, א) יתעטף בציצית ויברך מעומד. וכתב המג"א שהברכה והעטיפה שתיהן יהיו בעמידה. אלא שהק' ביו"ד ר"ס שכ"ח משמע דמותר לברך מיושב והוא משנה שלימה, ותי' דהפרשת חלה אינו מצוה כ"כ דאינו עושה אלא לתקן מאכלו דומיא דשחיט. וכתב הגרע"א, דלפ"ז גם ברכת השחיטה אצ"ל מעומד. ואע"ג דגם בציצית כ"ז שאינו לובש טלית בת ד' כנפות אינו מחוייב להתעטף בציצית. מ"מ אחר העיטוף חל עליו מ"ע לעשות ציצית ולא משום תיקון הבגד, דליכא איסור על הבגד לילך בלא ציצית אלא דמוטל עליו מ"ע לעשות ציצית.

אבל יש לחלק שאע"פ שמודה השאג"א שלאחר שכבר לבוש בבגד של ד' כנפות חל עליו חיוב להטיל ציצית, אבל אין עליו חיוב כלל ללבוש הבגד, א"כ לבישת הבגד הוי רשות גמור, ודבר שבחובה קודמו.

דבר רשות

אבל כתב השאג"א דכל דיני קדימה כגון של תדיר או של מקודש אינן נוהגין אלא בשתי מצות

שאחד מהן תדירה או מקודשת מחבירתה, אבל לגבי דבר הרשות ל"ל בה דהא אם לא ירצה להקריב שום א' מן הקרבנות הללו הרשות בידו, ומותר לעסוק במלאכתו וצרכיו קודם הקרבה, אלא שאם רוצה להקריב מחוייב להקדים ולהקריב התדיר או המקודש קודם לחבירו, א"כ אם מקדים ללבוש הטלית המצוייץ קודם לתפילין ל"ל בה, דהו"ל מקדים דבר הרשות לדבר מצוה הילכך לא איכפת לן בהקדמתו.

שקולה כנגד כל המצוות

ומש"כ בנמו"י דראוי להקדים ציצית לתפילין משום ששקולה נגד כל המצוות, טען השאג"א שאם היה ציצית חובה הוי אתי שפיר, אבל כיון שנתברר דאם היה חובה בוודאי מצות תפילין היה קודם לה משום שהוא תדיר ומקודש, ואין לנו לדחות מעלת תדיר ומקודש שהוא מה"ת מפני סברא בעלמא שהיא שקולה כנגד כל המצוות, אלא דקולתא דמפני שאינה דבר שבחובה הוא גרם לה שאין מצות תפילין קודם לה, א"כ ה"ט נמי לא מהני שתקדם למצות תפילין ואיזה שירצה יקדים.

תדיר או אין מעבירין

אבל כתב השאג"א דמש"כ הנמו"י שיש להתעטף בטלית גדול לפני התפילין מטעם אין מעבירין על המצוות, דמשמע דס"ל שאין מעבירין על המצוות עדיף מתדיר, בזה שפיר כוון, אבל מה"ט שאין מעלת תדיר ומקודש מהני להקדים תפילין לציצית, משום דציצית הוי דבר הרשות, ה"נ לא מהני להקדים תפילין לטלית גדול, דלא אמרינן אין מעבירין על המצוות אלא בשני מצוות, אבל דבר רשות אפשר להקדים.

"מעלין בקודש" בעבודת האדם

ועל מה שהק' השאג"א שלא שייך כאן מעלין בקודש, עי' בביה"ל שכתב וז"ל על האדם קאי, שצריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה, כי מתחלה הוא רק מכסה את עצמו בכיסוי של מצוה, וע"י התפילין הוא מקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה. וז"ל הא"ר ונראה שהוא על פי הסוד, שנכנס האדם מקדושה קלה לקדושה חמורה, וכדאיתא בשו"ע מהר"י לוריא (הל' ציצית סעיף כ), וכן בזוהר (ח"ג קכ ע"ב), ומקור חיים (סק"א), וכן במגילה (כא, ב) קאמר אחרון שקרא ד' הרי זה משובח משום מעלין בקודש ולא מורידין.

[ב]

קניית ציצית או תפילין

מי שאין לו כסף לציצית ולתפילין

כתב המשנ"ב (סי' כה, ב) שמי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין הכריעו האחרונים דתפילין קודמין' כי ציצית הוא רק מצוה אם יש לו טלית של ד' כנפות, ותפילין הוא חובה. ומי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופן כדלקמן (סימן ל"ז). וכ"ש לענין לקנות תפילין מהודרין וטלית נאה דתפילין קודמין לכו"ע והעולם נכשלין בזה.

מי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין אין מחוייב לחזור על הפתחים כדי לקנותן, אבל מי שידו משגת אך סומך על מה ששואל מאחרים אחרי שיצאו בהן כתב הב"ח דעונשו גדול. גם מצוי שעל ידי זה אינו מקיים מצות תפילין כדין וגם מברך לבטלה ועובר על לא תשא. כי לפעמים הקשר קטן או גדול לפי מידת ראשו והוא מתעצל לתקנו או שחבירו מקפיד על זה, וכבר כתב הפמ"ג דתפילין שמונחין שלא במקומן הם כמונחין בכיסן.

קרקפתא דלא מנח תפילין

מקורו בא"ר וז"ל מטעם זה (שציצית תדיר וגם שקול כנגד כל המצוות) כתב בשכנה"ג שמי שאין ידו משגת לקנות ציצית ותפילין, ציצית קודם לתפילין. אבל בספר עולת תמיד (סק"א) כתב דאינו נכון אלא יקנה תפילין, דהא אמרו חז"ל (ר"ה יז, א) פושעי ישראל בגופן זה קרקפתא דלא מנח תפילין. וכתב הא"ר דמטעם זה לבד לא היה תפילין עדיף, דהא כתבו התוס' דדווקא כשאינו מניח תפילין משום ביזוי, כשמונע להניחן בשביל שמצוה בזויה עליו הוא דמקרי קרקפתא, וכן כתב הב"י (סי' לז, א) בשם המרדכי והר"ן, א"כ לא שייך לכאן שאינו מניח תפילין משום שאין לו.

אבל עי' בב"י שמדברי הטור משמע שחולק על ר"ת, אלא כל מי שאין מניחן מאיזה טעם שיהיה הוא בכלל פושעי ישראל בגופן. שהרי כתב הטור שכל מי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופן, ולכך צריך כל אדם להיות זריז בהן, ואילו לפירוש ר"ת כל שאינו נמנע מלהניחם משום ביזוי לא הוי בכלל פושעי ישראל. ואין לומר דהכי קאמר כיון דמצות תפילין חשובה כל כך שמי שאינו מניחן משכחת לה שיהא בכלל פושעי ישראל, דהיינו כשנמנע מלהניחן משום ביזוי הילכך צריך להיות זריז בהם, דמאי איריא תפילין כל המצוות נמי אם נמנע מלעשותן משום ביזוי הוי בכלל פושעי ישראל, דתפילין דנקט בגמרא לדוגמא בעלמא.

ומיהו כתב הב"י שאפשר דשאני תפילין דהוי בכלל פושעי ישראל **בגופן**, לפי שמניחן סמוך לגופו, מה שאין כן בשאר מצות, ומשום הכי כי נמנע ממנו משום ביזוי אף על גב דהוי בכלל פושעי ישראל, בכלל פושעי ישראל בגופן לא הוי. ואעפ"כ מפשט דברי רבינו נראה דלא סבירא ליה כפירוש ר"ת, אלא בכל גווני הוי פושע כשאינו מניח תפילין אפילו אינו נמנע מלהניחן משום ביזוי.

מצוה שבגופו

וכתב הא"ר שאפילו לפמ"ש"כ הב"י דתפילין לאו דווקא והוא הדין בכל המצוות, מ"מ לדינא יקנה תפילין לפני ציצית, דציצית לאו חיובא הוא. ועוד שהפוסקים קראו לתפילין מצוה דגופה, וציצית לא קראו מצוה דגופה כמ"ש אבודרהם (דף ל), וקי"ל (סוף סימן לח) דתפילין קודם למזוזה משום דמצוה דגופה עדיף. עוד הביא שכן פסק בספר בית הלל (יו"ד רפה, א) מטעם אחר, דתפילין תשמישי קדושה הוא, וציצית לא תשמישי קדושה הן.

תפילין או סוכה

דברי הב"ה מבוססים אמש"כ הרמ"א (יו"ד רפה, א) שאם אין ידו משגת לקנות תפילין ומזוזה, יקנה תפילין ולא מזוזה, דמצוה שהיא חובת הגוף עדיפא. וכתב בספר בית הלל (שם ס"א)

שמה"ט תפילין קודמין לסוכה ולולב, דמש"כ הרמ"א שתפילין חובת הגוף ר"ל שלובש אותם בגופו, דאי ר"ל חובת הגוף דכל שאינו חובת קרקע מקרי חובת הגוף, וסוכה ולולב ג"כ הוי חובת הגוף, א"כ גם מזוזה אינה חובת קרקע אלא חובת הגוף הדר בבית, אלא ודאי דחובת הגוף היינו שהוא מלבוש, וא"כ כמו שתפילין קודם למזוזה קודם נמי לסוכה ולולב. וכ"ש לציצית, דציצית תשמישי מצוה ותפילין תשמישי קדושה.

תפילין חובת הגוף

ועי' בשו"ת הגרע"א (מהדו"ק סי' ט) שכתב על דברי הב"ה ששגה בכוונת הרמ"א דחובת הגוף היינו מלבוש, אלא דכוונת הרמ"א דתפילין חוה"ג דהוא מ"ע שהחויב מוטל על הגוף לעשותו, וא"א לו למצוא טעדיקי למפטר מחובתו, משא"כ מזוזה דאין חויב מוטל על גופו לקנות לו בית לקבוע מזוזה, אלא דאם דר בביתו חל עליו חובת מזוזה, ואי בעי דר בבית שאולה ושכורה ופטור ממזוזה. ועל פי זה הסכים עם הב"ה לגבי ציצית דדמי ממש בזה למזוזה, דאין עליו חויב ללבוש טלית בת ד' כנפות ולעשות בהם ציצית ואי בעי לובש טלית בת ג' כנפות ופטור מציצית.

אינו שוה בכל

אבל מטעם אחר הסכים לדינא של הבית הלל דתפילין קודמין לסוכה ולולב, דהנה מקור הדין שתפילין קודם לציצית הוא בירושלמי סוף מגילה וז"ל, תפילין ומזוזה הי קדים שמואל אמר מזוזה קודמת, ור"ה אמר תפילין קודמין, מ"ט דשמואל שכן היא נוהגת בשבתות ויו"ט, מ"ט דר"ה שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות, מתני' מסייע ליה לשמואל תפילה שבלה עושים אותה מזוזה, ומזוזה שבלה אין עושים אותה תפילה שמעלין בקודש ולא מורידין עכ"ל.

וכתב הגרע"א שאין כוונת שמואל דמשום דנוהגת בשבתות וימים טובים הוי מ"ע שלא הזמן גרמא ונשים חייבות, והוי עשה ששוה בכל, ומשו"ה עדיף מתפילין דאינה נוהגת בשו"ט והוי מ"ע שהז"ג ונשים פטורות, והוי מ"ע שאינה שוה בכל, וכמו דמצינו פ"ק דיבמות לענין דחיית עשה לל"ת, דשוה בכל חמור מאינה שוה בכל, וכן פ"ג דברכות (כ, א) דכבוד הבריות דוחה לאיסור שאינו שוה בכל, דא"כ הו"ל למנקט בקיצור שכן נוהגת בנשים, דהא משנה ערוכה היא בברכות (כ, א) דנשים פטורות מתפילין וחייבות במזוזה. וגם לא מצינו דעשה ששוה בכל קודם לעשה שאינה שוה בכל, והרי בברכות (כז, א) היה לפנינו שני תפלות מנחה ומוסף מנחה קדים דתדיר, ולא נקיט הטעם דמנחה שוה בכל דנשים חייבות בתפלה ומוסף אינה שוה בכל, דלכאורה נראה דנשים פטורות מתפלת מוסף כיון דנשים לא היו שוקלות אין להם חלק בקרבנות ציבור כמש"כ בשו"ת בשמים ראש (ס' פ"ט). ובהגהת רע"א (או"ח סימן קו) הביא שגם הצ"ח (רפ"ד דברכות) כ' דנשים פטורין מתפלת מוסף מטעם דהוי זמן גרמא, (ולא הוי רחמי).

ובשו"ת באר יצחק (או"ח סי' כ) רצה לומר דעשה דשוה בכל קודם על פי מש"כ התוס' (יבמות ה, א) שמוכיח מעשה דמצורע בתגלחת דדוחה ללאו ועשה דכהנים, דעשה השוה בכל דוחה לאינו שוה בכל, ומדחזינן דדוחה כש"כ דיקדם.

ועי"ש שבאו"ח (סי' תרפ"א) כתבו הפוסקים דהבדלה קודמת לנר חנוכה משום דתדיר קודם, ונ"ח נשים חייבות, והבדלה ס"ל לכמה פוסקים שנשים פטורות מהבדלה על הכוס, א"כ הו"ל הבדלה עשה שאינו שווה בכל, ונר חנוכה שוה בכל, והו"ל לאקדומי נר חנוכה, א"כ מוכח מזה דאין כח למעלת שוה בכל לדחות מעלת תדיר.

אבל על עיקר דברי הגרע"א דנשים פטורות מתפלת מוסף לפי שלא היו שוקלות, דאטו כהנים ולוים וקטנים פחותים מבן כ' יפטרו ממוסף, ואף דנימא דקטנים שאני דאתו לכלל חיובא, עכ"ז תקשה מכהנים ולויים, אע"כ מוכח דאין תפילת המוסף תלוי בשקלים כלל, א"כ אין שייך להקדים תפילת מנחה משום שב"כ, כי כן גם מוסף שב"כ ונשים חייבות, וכן מוכח מסתימת הפוסקים דנשים חייבות בתפלה ולא חלקו בין מוסף לשארי תפלות.

מזוזה הוי תדיר

אע"כ טעמא דשמואל דמזוזה קודמת דנוהגת בשבתות וי"ט משום דהוי תדיר, דאף דאנו דנין לענין שאחד ידחה לגמרי מ"מ גם בזה קיימא הכלל דתדיר קודם, כמ"ש המגן אברהם (סי' תרפ"ד סק"ב), והביא ראיה מתוס' סוכה (נד, ב). וכיון שכן ממילא הדין דתפילין קודמין לסוכה ולולב דתדיר יותר. ועד כאן לא פליג ר"ה על שמואל אלא מטעם דס"ל דתפילין דהוי חובת הגוף עדיף ממעלת תדיר, אבל בתפילין וסוכה ולולב דכלהו הוויין חובת הגוף, קיימא הכלל דתדיר עדיף.

וכתב שם הגרע"א שאין בזה נ"מ כ"כ לדינא, דממה נפשך אם הוא קודם סוכות וצריך לקנות תפילין לצאת בהם עתה, פשיטא דתפילין עדיף דלא דחינן חיוב דהשתא מקמי חיובא דבתר זמן, ואם הוא בחוה"מ להפוסקים דחוה"מ זמן תפילין, ואף להסוברים דחוה"מ לאו זמן תפילין אם ע"י שיקנה לו במעותיו לולב לא ישאר בידו לקנות אחר יו"ט תפילין, י"ל דודאי תפילין עדיף, דהא לולב ביו"ט שני אינו אלא מדרבנן, ותפילין דאורייתא עדיפא. ואם אחר יו"ט יהיה מצוי לו תפילין, ורק לפי שעה בחוה"מ אין לו תפילין, להסוברים דחוה"מ זמן תפילין בודאי עדיף תפילין דאורייתא ללולב דרבנן, ולהסוברים דחוה"מ לאו זמן תפילין בודאי לולב עדיף לצאת עכ"פ ידי דרבנן.

ולדינא דמספקינן אם חוה"מ זמן תפילין או לא, י"ל דתפילין עדיף דספק דאורייתא עדיף מודאי דרבנן, כדאיתא סוף מסכתא דר"ה שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין דאע"ג דהא ודאי והא ספק.